

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α. ΒΑΣΙΛΙΕΦ
(1867 - 1953)

Ο Άλέξανδρος Άλεξάνδροβιτς Βασίλιεφ πέθανε στο Washington, D. C., στις 30 Μαΐου 1953, λίγες μέρες μετά την επιστροφή του από το Βυζαντινολογικό Συνέδριο της Θεσσαλονίκης και ύστερα από τις επισκέψεις του στην Κωνσταντινούπολη και στο Παρίσι. Ήταν ο τελευταίος εκπρόσωπος της περιφημής παλαιάς βυζαντινολογικής σχολής της Ρωσίας, που πραγματικώς ίδρυτής της υπήρξε ένας από τους δασκάλους του, ο V. G. Vasilievsky (1838 - 1899).

Ο Βασίλιεφ γεννήθηκε στην Πετρούπολη το Σεπτέμβριο του 1867. Μαθήτευσε στο πρώτο κλασσικό γυμνάσιο της πόλεως και πήρε το πτυχίο του από το Πανεπιστήμιο της Πετροπόλεως στα 1892. Τα επόμενα δέκα χρόνια δίδαξε στο γυμνάσιο της ίδιας πόλεως και ταξίδεψε για μελέτες στη δυτική Ευρώπη. Στα 1902 πήρε το διδακτορικό του δίπλωμα από το Πανεπιστήμιο της Πετροπόλεως και έπειτα χρημάτισε καθηγητής της Ιστορίας σε τρία ανώτερα ιδρύματα, στο Πανεπιστήμιο του Dorpat (1904 - 1912), στο Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο Πετροπόλεως (1912 - 1922) και στο Πανεπιστήμιο της Πετροπόλεως (1917 - 1925). Ευρύτατη ήταν η φιλολογική του κατάρτιση· εκτός από την καλή κλασσική του μόρφωση και τη γνώση των σλαβικών γλωσσών, έμαθε και την άραβική τόσο καλά, ώστε να εκδίδη και να μεταφράζη άραβικά κείμενα. Οι δυο σπουδαιότεροι δάσκαλοί του ήταν ο βυζαντινολόγος Vasilievsky και ο άραβολόγος Baron Victor Rosen. Κι' από τα έργα του θα επιζήσουν ίσως πιο πολύ εκείνα στα όποια έδειξε τις ικανότητές του και ως βυζαντινολόγος και ως άραβολόγος. Η διδακτορική του διατριβή, σε δυο τόμους, για τις βυζαντινο-άραβικές πολιτικές σχέσεις στον 9ο και 10ο αιώνα είναι ένα από τα βασικώς σημασίας έργα της βυζαντινολογίας. Έδωσε ώθηση σε γόνιμες έρευνες, τις όποιες ανέλαβαν αθηντίες σαν τον Bury και τον Grégoire, και χρησίμευσε ως βάση μιας έπισημμένης και πιο προσιτής γαλλικής έκδόσεως στο Corpus Bruxellense Historiae Byzantinae (1935 κέ.). Ο Βασίλιεφ παρουσίασε επίσης σε έπισημονική έκδοση τον Άγάβιο (Mahboub) του Mandbij, ένα σπουδαίο άραβοχριστιανικό κείμενο, που δημοσιεύτηκε με γαλλική μετάφραση στη σειρά «Patrologia Orientalis» (1910 - 1915), κι' αργότερα, μαζί με τον μεγάλο συμπατριώτη του άνατολιστή I. Y. Kratchkovsky, εξέδωσε και μετέφρασε άλλον σπουδαίο άραβοχριστιανό χρονικογράφο, τον Yahya - ibn - Said τον Άντιοχειανό, δημοσιευμένον επίσης στη σειρά «Patrologia Orientalis» (τόμ. XVIII, XXII).

Το 1925 ο Βασίλιεφ άφηνε την πατρίδα του, για ν' άρχιση καινούργια σταδιοδρομία στις Ήνωμένες Πολιτείες της Άμερικης, όπου η παρουσία του συνέβαλε πολύ στην άξιοσημείωτη έξάπλωση των βυζαντινολογικών μελετών τα τελευταία χρόνια εκεί. Από το 1925 ως το 1938 κράτησε την έδρα της άρχαίας Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Wisconsin, που έδρευε στην πρωτεύουσα της Πολιτείας αυτής, στην πόλη Madison, και που είναι ένα από τα μεγάλα δημόσια Πανεπιστήμια της Άμερικης. Προκάτοχός του στην ίδια έδρα ήταν ο μεγάλος συμπατριώτης του Μιχαήλ Rostovtzeff, ο όποιος το 1925 δέχτηκε καθηγεσία στο Yale University. (Από το 1938 την έδρα του Βασίλιεφ κατέχει ο έξαίρετος έρευνητής της άρχαίας μακεδονικής Ιστορίας Charles F. Edson). Μολονότι η έδρα ήταν έδρα της άρχαίας Ιστορίας και ο Βασίλιεφ δίδασσε τακτικά μαθήματα για την άρχαιότητα, ώστόσο δέν παρέλειπε να κάνει επίσης

τακτικά μαθήματα Βυζαντινής Ιστορίας για προχωρημένους φοιτητές και βυζαντινολογικό φροντιστήριο. Δύο από τους ελληνικής καταγωγής μαθητές του συνέταξαν κοντά του και τη διδακτορική τους διατριβή πάνω σε βυζαντινά θέματα, ο Peter Charanis και ο Kostis Argoe (Άργυρόπουλος). Το θέμα του τελευταίου φροντιστηρίου του Βασίλειφ το 1937-1938 ήταν ο Διγενής Ακρίτας και ο βυζαντινός έπικός κύκλος.

Στο Madison ο Βασίλειφ έτοιμασε την πρώτη αγγλική έκδοση του πιό γνωστού έργου του, της «Ιστορίας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας» (τόμ. I-II, 1928-1929). Η αρχική μορφή του έργου τούτου είχε δημοσιευτεί ρωσικά σε 4 μικρούς τόμους από το 1917 ως το 1925. Η πολυδιαβασμένη γαλλική έκδοση το 1932, σε δύο τόμους, είχε ως βάση την αγγλική έκδοση (όχι τη ρωσική, όπως λανθασμένα αναγράφεται στο γαλλικό της τίτλο). Από τη γαλλική έκδοση μεταφράστηκε στα τουρκικά ο πρώτος τόμος το 1943, και μετά τον πόλεμο δημοσιεύτηκε στη Βαρκελώνη πλήρης ισπανική μετάφραση. Τέλος, το 1952 κυκλοφόρησε, σ'έναν ογκώδη τόμο τυπωμένον από το Πανεπιστήμιο του Wisconsin, η δεύτερη αγγλική έκδοση, που σε πολλά παρουσιάζεται ως νέα επεξεργασία της γαλλικής έκδόσεως. Από την τελευταία αγγλική έκδοση, με την άδεια του Πανεπιστημίου του Wisconsin, έγινε πρόσφατα από τον Δημοσθ. Σαβράμη το ελληνική μετάφραση του έργου (τόμ. 1-3, Αθήνα 1954-1955). Αν ζούσε ο Βασίλειφ, θά έδειχνε ασφαλώς ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ελληνική μετάφραση του έργου του και θά έστελνε, όπως το συνήθιζε σε κάθε νέα έκδοση, προσθήκες και διορθώσεις. Η Ιστορία του Βασίλειφ διακρίνεται για την περιεκτικότητά της και για την άφθονη χρησιμοποίηση της ρωσικής βυζαντινολογικής βιβλιογραφίας,

Άλλο έργο του Βασίλειφ που έχει μεταφρασθή ελληνικά είναι η μελέτη για την «Ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας», δημοσιευμένη αγγλικά στο Speculum το 1936 και ελληνικά από τον Πόντιο έρευνητή της ιστορίας της ιδιαίτερής του πατρίδος Ι. Τ. Παμπούκη (Αθήνα 1947, σελίδες 69).

Έκτος από την Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και τα σημαντικά του έργα για τις βυζαντινο-αραβικές σχέσεις, ο Βασίλειφ έδωσε αξιόλογες συμβολές και σε αρκετές άλλες πλευρές της ιστορίας και του πολιτισμού του Βυζαντίου. Μελέτησε προσεκτικά τους βίους πολλών αγίων και κατέδειξε ποιά σημασία έχουν για τον ιστορικό τα άγιογραφικά κείμενα. Δέν μās κάνει έντύπωση, βέβαια, το ότι συχνά ασχολήθηκε και με το θέμα των ρωσο-βυζαντινών σχέσεων. Από τις σχετικές εργασίες του αναφέρουμε τις δυο μονογραφίες: «The Russian Attack on Constantinople in 860», δημοσιευμένη από την Mediaeval Academy of America στα 1946, και «The Second Russian Attack on Constantinople», που έχει περιληφθή στα Dumbarton Oaks Papers του 1951. Ο Βασίλειφ υποστηρίζει ως ιστορικά γεγονότα τις ρωσικές επιθέσεις εναντίον της Κωνσταντινουπόλεως και τις συνδέει με τη γενικότερη εξάπλωση των Vikings προς τη δυτική Εύρωπη. Η Mediaeval Academy επίσης δημοσίευσε τη μονογραφία του «The Goths in the Crimea» (1936), προΐον επίπονης εργασίας, που βασίζεται στην περιουλογή έξαιρετικά διάσπαρτων και άποσπασματικών δεδομένων.

Μερικές ενδιαφέρουσες εργασίες του άφορουν το θέμα των βυζαντινών σχέσεων με τη Δύση και σχετίζονται με διάφορες προσωπικότητες, όπως ο Hugh Capet, ή Jeanne d'Arc, ο Henry Plantagenet και ο Μανουήλ Κομνηνός. Σ'αυτή τη σειρά ανήκουν οι εργασίες του Βασίλειφ για τα ταξίδια των Πα-

λαιολόγων, τοῦ Ἰωάννου Ε' καὶ τοῦ Μανουὴλ Β', στὴ Δύση. Μερικὰ δημοσιεύματα τοῦ ἀνήκουν στὸν τομέα τῆς ἱστορικῆς γεωγραφίας καὶ τῶν περιηγήσεων. Ὁ Βασίλειφ ἐκτιμοῦσε τὴν ἱστορικὴ ἀξία τῶν μαρτυριῶν ποὺ μᾶς ἄφσαν ὄσοι, δυτικοὶ καὶ ἀνατολίτες, περιηγήθηκαν τὶς βυζαντινὲς χώρες, ὅπως ὁ Ἰσπανὸς Pero Tafur καὶ ὁ Ἄραβας Hagun-ibn-Yahya. Ἡ συμβολὴ τοῦ ἐκτείνεται ἀκόμα καὶ σὲ πολὺ εἰδικευμένους τομεῖς, ὅπως ἡ ἱστορία τῆς τέχνης καὶ τοῦ δικαίου. Τέλος, ὅπως μερικοὶ ἀπὸ τοὺς παλαιότερους συναδέλφους τοῦ τῆς ρωσικῆς βυζαντινολογικῆς σχολῆς, ὁ Βασίλειφ ἐστρεψε τὴν προσοχὴ του πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ ἱστορία καὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρουμε τὴν ἐργασία του γιὰ τὸ βυζαντινὸ φεουδαλισμὸ καί, προπάντων, τὴν ἐκτενέστατη μονογραφία γιὰ τὸν Ἰουστίνου τὸν Α' («Justin the First», 1950), ποὺ τύπωσε τὸ Harvard University Press. Ἡ Mediaeval Academy of America ἀπένευμε στὸ ἔργο αὐτὸ τὴν ἀνώτατη τιμητικὴ διάκριση μὲ τὸ μετάλλιο Charles Homer Haskins στὰ 1952. (Ὁ Haskins, 1870 - 1937, εἶναι ἴσως ὁ μεγαλύτερος μεσαιωνοδίφης ποὺ ἔχει βγάλει ἡ Ἀμερικὴ). Ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεση τῆς βραβεύσεως, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἔλεγε: «Ὁ πλοῦτος, ἡ εὐρύτητα τοῦ ἐνδιαφέροντος, ἡ καταπλήσσοσα βιβλιογραφία καθιστοῦν τὸ ἔργο αὐτὸ σχεδὸν ἔγκυκλοπαιδεῖα τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας τῶν ἀρχῶν τοῦ βίου αἰώνα».

Ἡ ἐπιστημονικὴ σταδιοδρομία τοῦ Βασίλειφ καλύπτει μιὰ περίοδο 60 ἐτῶν καὶ διακρίνεται γιὰ τὴν ἀδιάκοπη καὶ σταθερὴ παραγωγικότητα καὶ γιὰ τὴν ἀξιοσημεῖωτη ἐπιμονὴ στὰ ἴδια θέματα. Ἔτσι, στὰ τελευταῖα χρόνια τοῦ ξαναγύρισε στὸ θέμα τῶν βυζαντινο-αραβικῶν σχέσεων. Μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐργασίες του (1898) ἀναφέρεται σὲ ἀγιολογικὸ κείμενο περὶ τῶν ἐν Ἀμορίφ τεσσαράκοντα δύο μαρτύρων, ἐνῶ πολὺ ἀργά, τὸ 1946 - 1947, δημοσίευσε πολὺ τιμὲς μελέτες γιὰ τοὺς βίους τοῦ ὁσίου Δαβὶδ τῆς Θεοσσαλονίκης καὶ τοῦ ἀγίου Πέτρου τοῦ Ἄργους.

Ἀπὸ τὶς κυριότερες ἀρετὲς τοῦ Βασίλειφ εἶναι ἡ ἐξονυχιστικὴ ἐξακριβώση τῶν πληροφοριῶν, ἡ βιβλιογραφικὴ του πληρότητα καὶ ἡ εὐσυνειδητὴ—κάποτε μάλιστα σὲ ὑπερβολικὸ βαθμὸ καὶ χωρὶς σαφὴ διατύπωση τῆς προσωπικῆς του γνώμης—παρουσίαση ὅλων τῶν προγενεστέρων ἀπόψεων πάνω στὰ ἱστορικὰ ζητήματα ποὺ διερευνοῦσε.

Δυὸ τιμητικοὶ τόμοι ἀφιερῶθηκαν στὸν Βασίλειφ, ἓνας στὴν Εὐρώπη καὶ ἓνας στὴν Ἀμερικὴ—ὁ 10^{ος} τόμος τοῦ Seminarium Kondakovianum (1938) καὶ ὁ 17^{ος} τόμος τοῦ Byzantion (1944 - 1945 ἀμερικαν. σειρά, III). Χρημάτισε πρόεδρος τοῦ Ἰνστιτούτου Kondakov καὶ ὑπῆρξε σύμβουλος καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀντιπροέδρους τῆς Mediaeval Academy of America. Τὸ 1938 τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν τὸν ἀνεκήρυξε ἐπίτιμο διδάκτορά του. Μετὰ τὴν παραίτησή του ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Wisconsin ὁ Βασίλειφ εὐτύχησε νὰ συνεχίσῃ τὶς ἐρευνές του μέσα στὸ ἐξαιρετικὸ περιβάλλον τῆς Dumbarton Oaks Research Library and Collection τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard στὸ Washington, D.C., ὅπου ἦταν Senior Scholar (1944 - 1949) καὶ τελευταῖα Scholar Emeritus.

Ὁ Βασίλειφ ἀγαποῦσε πολὺ τὰ ταξίδια. Ταξίδεψε σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἀκόμα καὶ σὲ τόπους μακρινούς, ὅπως ἡ Ἀλάσκα. Στὴ μελέτη του γιὰ τὶς ἐγκαταστάσεις Ἀγγλοσαξόνων στὸ Βυζάντιον (Seminarium Kondakovianum, IX), κáνοντας λόγο γιὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ κομήτη τοῦ Halley στὰ 1066, ἦταν σὲ θέση νὰ προσθέσῃ σὲ ὑποσημείωση: «Ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶδα τὸν κομήτη αὐτὸν ἐπανειλημμένως τὸ 1910 στὰ παράλια τῆς Βραζιλίας καὶ στὴν Ἀργεντινὴ...». Τόσο πολὺ λάτρευε τὴ ζωὴ κι' ἦταν τόση ἡ ζωτικότητά του, ὥστε

και μετά σοβαρή αρρώστεια του, την πρώτη σοβαρή αρρώστεια της ζωής του (τό 1950), αποφάσισε να παρευρεθῆ στο Βυζαντινολογικό Συνέδριο τῆς Θεσσαλονίκης τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1953 καὶ ἔλαβε ἐνεργὸ μέρος στὶς συνεδριάσεις καὶ στὶς ἐκδρομὲς. Ἡ παρουσία τοῦ σεβόσμιου Δασκάλου καὶ τοῦ ἀναγνωρισμένου Νέστορος τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν συνέβαλε καὶ αὐτὴ στὴ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ Συνεδρίου. Συγκέντρωνε τὴν προσοχὴ καὶ τὴν ἀγάπη ὄλων καὶ θὰ αἰσθάνθηκε πολὺ ἱκανοποιημένος. Καὶ στὴν Καστοριά, στὴν τελετὴ τῆς ἀνακηρύξεώς του ὡς ἐπιτίμου δημότου, βαθιὰ συγκινημένος καὶ μετὴ μετριοφροσύνη πού πάντα τὸν εἰέκρινε, ἀρκέσθηκε μονάχα νὰ πῆ ὅτι ποτὲ δὲν εἶχε φαντασθῆ πὼς ἡ ἐπιστημονικὴ σταδιοδρομία του θ' ἀξίζει τόση τιμὴ, ὥστε νὰ τὸν ὀνομάσῃ πολίτη τῆς μιᾶ πόλης ἑλληνικῆς.

Ὁ Βασίλειος, γεμάτος πάντα καλοσύνη καὶ ἀξιαγάπητος, ἦταν ἄνθρωπος μετὰ πολλὴ προσωπικὴ γοητεία. Ἦταν ἄριστος πιανίστας καὶ ἔβρισκε συχνὰ ἀνακούφιση στὴ μουσικὴ. Μιλώντας γιὰ τὸν Κάρολο Diehl στὴ Νέα Ὑόρκη τὸ 1945 σὲ μιὰ συγκέντρωση πρὸς τιμὴν τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου Γάλλου σοφοῦ, τὸν ὅποιο εἶχε καλὰ γνωρίσει, ὁ Βασίλειος χρησιμοποίησε τ' ἀκόλουθα λόγια, πού ἀξίζει νὰ μεταφερθοῦν καὶ ἐδῶ, γιὰ τὴν ταυριάζουν τόσο πολὺ γιὰ τὸν ἴδιο: «Malgré son labeur énorme, Diehl n'était point un «rat de bibliothèque»; il était homme du monde; il aimait le théâtre, la musique, la société des femmes. Il savait être gai».

Σημείωση. Βιβλιογραφία τῶν ἔργων τοῦ Βασίλειος ὡς τὸ 1937 βρίσκεται δημοσιευμένη στὸ *Seminarium Kondakovianum*, X, σελ. 12-17. Ὁ κατάλογος αὐτὸς ἀναδημοσιεύεται συμπληρωμένος ὡς τὸ 1943 στὸ *Byzantion*, XVII, σελ. 439-446. Τὰ δημοσιεύματα τῆς τελευταίας δεκαετίας τῆς ζωῆς του ἀναγράφονται ἀπὸ τὸν καθηγ. Milton Anastos στὸ περιοδ. *The Russian Review*, 1954, σελ. 60-61.

PETER GOPPING

ΧΑΡΙΤΩΝ Χ. ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗΣ

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 8ης Μαΐου τοῦ 1954 ἀπέθανεν αἰφνιδίως ἐκ καρδιακῆς προσβολῆς ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἀκαδημαϊκὸς Χαρίτων Χαραλάμπους Χαριτωνίδης εἰς ἡλικίαν ἐβδομήκοντα καὶ ἕξ ἐτῶν. Ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ ἐγεννήθη ἐν Μάκρῃ τῆς μικρασιατικῆς Λυκίας ἐν ἔτει 1878. Τὰς ἐγκυκλίους αὐτοῦ σπουδὰς διήνυσεν εἰς τὸ Πυθαγόρειον Γυμνάσιον τῆς Σάμου, τὸ δ' ἀπολυτήριον αὐτοῦ ἔλαβεν ἐκ τοῦ 1' Γυμνασίου Ἀθηνῶν.

Ἐγγραφεῖς εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Ἀθηνῆνσι Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ταχέως προσεῖλκυσε τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην τοῦ καθηγητοῦ Κωνσταντίνου Κόντιου διὰ τε τὴν εὐφυΐαν καὶ τὸ ἦθος, ὅστις καὶ τὸν προσέλαβε βοηθόν του. Ὅτε δὲ περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἀπώλεσε τὴν ὄρασίν του, ὁ Χαριτωνίδης ἀνεπλήρου τοὺς σβεσθέντας ὀφθαλμοὺς τοῦ διδασκάλου αὐτὸς ἀναγινώσκων ὅσα οὗτος ἤθελε καὶ καταγράφων ὅσα ἔλεγε καὶ χειραγωγῶν τυφλὸν εἰς τὰ πανεπιστημιακά του μαθήματα. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κόντιου ὁ Χαριτωνίδης συνεδέθη διὰ στενῆς γνωριμίας μετὰ τὸν Σπυρίδωνα Βάσσην, τὸν Γεώργιον Χατζηδάκην καὶ ἄλλους θαυμασιὰς τοῦ Κόντιου, οἵτινες ἀπετελοῦν τὸν θίασον αὐτοῦ.

Λαβὼν τὸ πανεπιστημιακὸν δίπλωμα κατὰ τὸ 1902, ἐξηκολούθησε νὰ παραμένῃ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, μόνον δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀνέλαβε τῷ 1907 ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις διδασκαλεῖον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας, τὸ γνωστὸν Ἀρσάκειον. Τῷ 1909 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς

Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ὡς διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ Ἀρσακείῳ ὁ Χαριτωνίδης εἰργάσθη μετὰ ζήλου, κατώρθωσε δὲ νὰ προσελκύσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν μαθητηρίων του, αἱ ὁποῖαι καὶ μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν των δὲν ἔπαυσαν νὰ ἐνθυμῶνται τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν διδάσκαλόν των.

Εἰς τὸ Ἀρσακείον ἐδίδαξε συνεχῶς μέχρι τοῦ 1926, ὅτε καὶ ἐξελέγη μετὰ τῶν ἄλλων πρώτων καθηγητῶν τῆς νεοῖδρυθείσης τότε Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καθηγητῆς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1940, ὅποτε καὶ ἀπεμακρύνθη λόγῳ ὄρου ἡλικίας. μολονότι ἦτο μόλις 62 ἐτῶν, χάρις εἰς ἀστοχὸν τυπικὴν ἐνέργειαν τοῦ τότε πρυτάνεως, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν. Λίθος ὁμως, ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, εὐρέθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. Μετοικήσας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου εἰς Ἀθήνας ἐξελέγη τῷ 1946 τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ὁ Χαρίτων Χαριτωνίδης ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος καὶ ἐπιφανέστερος τῶν μαθητῶν τοῦ Κόνιου. Λάτρις τοῦ διδασκάλου, ἐπέμεινε πιστὸς εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ κριτικὴν φιλολογικὴν μέθοδον, τὴν ὁποίαν οὗτος, μαθητῆς τοῦ Cobet, ἤσκησε καὶ ἐδίδαξεν εἰς τοὺς μαθητὰς του. Πλήρῃ καὶ ἀσφαλῆ κεκτημένος γνῶσιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης καὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐδημοσίευσεν κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου του πολυαριθμοτάτας γραμματικὰς, κριτικὰς καὶ ἐρμηνευτικὰς παρατηρήσεις εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, οὐ μόνον ἐλέγχων καὶ ἐπανορθῶν τὰ κακῶς διδασκόμενα, ἀλλὰ καὶ νέα ἐξ ἰδίων προσθέτων διδάγματα. Δυστυχῶς τὰ δημοσιεύματα αὐτοῦ, ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν λεπτομερικῶν φέροντα χαρακτῆρα, εἶναι ἐγκατεσπαρμένα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι δυσπρόσιτα καὶ θὰ παραμένουν δυσπρόσιτα εἰς τοὺς φιλολογοῦντας, ἂν μὴ καταβληθῇ φροντίς, ὅπως καταρτισθῇ καὶ δημοσιευθῇ κατάλληλον εὐρετήριον. Τὸ ἔργον δὲν θὰ ἦτο ἀσκοπὸν ὄχι μόνον διὰ τὴν ἑλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐν γένει φιλολογικὴν ἐπιστήμην, καὶ δὴ ὄχι μόνον τὴν περὶ τοὺς κλασσικοὺς ἀσχολουμένην, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ τοὺς μεταγενεστέρους. Διότι ὁ Χαριτωνίδης ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν διδάσκαλόν του ἐπέξετεινε τὰς γλωσσικὰς καὶ κριτικὰς αὐτοῦ μελέτας καὶ πέραν τῶν κλασσικῶν χρόνων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν δημωδῶν ἔσμάτων.

Ὁ Χαριτωνίδης ὑπῆρξεν ὄχι μόνον κράτιστος φιλόλογος, ἀλλὰ καὶ ἀριστος ἄνθρωπος. Ὁξὺς καὶ εἰρων εἰς τοὺς φιλολογικοὺς του ἐλέγχους κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου του, δὲν διετήρει κακίαν οὐδὲ μισαλλοδοξίαν ἐν τῇ καρδίᾳ του. Συγχαίρων καὶ συλλυπούμενος μετὰ φίλων καὶ ἐχθρῶν δὲν ἠρέσκετο νὰ δημοσιεῖ τὰς ἰδίας θλίψεις. Πληγείς ὑπὸ δυστυχημάτων μεγάλων, δεινῶν ἀσθενειῶν καὶ θανάτων προσφιλεστάτων προσώπων, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ κάμψουν κοινὸν ἄνθρωπον, ὑπέμεινε ταῦτα μετ' ἀξιοθαυμάστου στωικῆς καρτερίας χωρὶς οὔτε τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ δραστηριότητα νὰ χαλαρώσῃ οὔτε τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν εὐτραπείαν νὰ ἀποβάλλῃ. Ἰσόρροπος κατὰ πάντα καὶ εἰς τὰς θλίψεις καὶ εἰς τὰς χαράς του, καὶ ἐγνώρισε περισσοτέρας θλίψεις ἢ χαράς, ὑπῆρξε πάντοτε ὁ αὐτός. Τὸ ἐπὶ τῆς εισόδου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης γραφέν ὑπὸ τοῦ ἰδίου πρὸς τοὺς εἰσερχομένους παρακείμενον «*Μούσαις Χάρισι θύε*», πηγάσας ἐκ τῶν βαθυτάτων μυχῶν τῆς ἰδίας ψυχῆς, ὑπῆρξεν ὁ ἀσάλευτος ὁδηγὸς τῆς ἰδίας του ζωῆς. Χαρίτων τῇ ἀληθείᾳ διεβίωσε τὰς Χάριτας ταῖς Μούσαις ἐγκαταμειγνύς.

ΣΤΙΑΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ